

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ДРУГОГО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ

**Adaptive Processes in
Education**

Collection of Materials

2nd International Scientific Forum

АДАПТИВНІ ПРОЦЕСИ В ОСВІТІ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ДРУГОГО МІЖНАРОДНОГО НАУКОВОГО ФОРУМУ

07–08 лютого 2023 року

Adaptive Processes in Education

Collection of Materials

2nd International Scientific Forum

February 7–8 2023

Київ-Харків-Запоріжжя / Kyiv-Kharkiv-Zaporozhye
2023

Рекомендовано до друку засіданням Ради Громадської організації
«Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»
(№ 2 від 22 лютого 2023 року)

Затверджено до друку рішенням засідання Науково-технічної ради
Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків
(протокол № 5 від 02 березн 2023 року)

Recommended for publication by the meeting of the Council
of the Public Organization «School of Adaptive Management of Social and Pedagogical Systems»
(Protocol No 2 from February 22, 2023)

Recommended for Publication by the Academic Council
of the Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy
(Protocol No 5 from March 2, 2023)

Рецензенти / Reviewers:

Гриньова Марина Вікторівна
Marina GRINYOVA

доктор педагогічних наук, професор, член-кор. НАПН України
Doctor in Education, Professor, Corresponding Member in NAES of Ukraine;

Брюханова Наталія Олександрівна
Natalia BRYUKHANOVA

доктор педагогічних наук, професор
Doctor in Education, Professor;

Прохорова Вікторія Володимирівна
Victoria PROKHOROVA

доктор економічних наук, професор
Doctor of Economics, Professor

A 28

Адаптивні процеси в освіті: збірник матеріалів (тез доповідей) 2-го Міжнародного наукового форуму [за заг. ред. Г. В. Єльнікової; ред. кол.: О. Л. Ануфрієва, Л. О. Бачієва, В. М. Гладкова, М. Л. Росток, З. В. Рябова; упоряд. Я. Й Васильченко]. Київ-Харків-Запоріжжя, 2023, 323 с.

Adaptive Processes in Education: collection of materials (abstracts) of the 2nd International Scientific Forum [for general edr. H. Yelnikova; edr. col.: O. Anufrieva, L. Bachieva, V. Hladkova, M. L. Rostoka, Z. Ryabova; comp. Ya. Vasilchenko]. Kyiv-Kharkiv-Zaporozhye, 2023, 323 p.

Збірник матеріалів Другого Міжнародного наукового форуму «Адаптивні процеси в освіті», що пройшов 07-08 лютого 2023 року в режимі онлайн, містить тези доповідей учасників та основні організаційні документи заходу.

Тематику публікацій розміщено за науковими панелями Форуму. У працях висвітлені актуальні питання розвитку освіти в Україні, розкриті такі напрями: адаптивні процеси в освіті в умовах невизначеності; адаптація діяльності педагогічних і науково-педагогічних працівників та здобувачів освіти в мінливих умовах сьогодення; адаптивне управління процесом формування професійних компетентностей у майбутніх фахівців галузі освіти; адаптивний менеджмент в освіті; адаптивні процеси інформаційно-аналітичного забезпечення цифрової трансформації освіти і педагогіки; організація науково-дослідної діяльності на адаптивних засадах; адаптивні процеси в освітній діяльності вітчизняних і зарубіжних вишів в умовах євроінтеграції; адаптивна модель професійного розвитку керівних кадрів освіти, педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти.

У публікаціях з'ясується сутність та особливості розповсюдження адаптивних процесів в освіті в умовах воєнного часу та повоєнного відновлення України. Матеріали Форуму призначаються науковцям, викладачам, аспірантам, докторантам, здобувачам наукових ступенів, управлінцям та всім працівникам освіти, які сприяють поширенню ідей адаптивного менеджменту. За релевантність і достовірність інформаційних даних відповідають автори тез доповідей, що опубліковані в збірнику матеріалів Другого Міжнародного наукового форуму «Адаптивні процеси в освіті».

БІЛИК Надія / Nadiia BILYK Неперервність як провідний примус розвитку управлінської компетентності керівника закладу освіти [Continuity as a leading force in the development of managerial competence of the head of an educational institution]	103
БІЛОВОЛ Ольга, МАЛЬЦЕВА Тетяна / Olha BILOVOL, Tetiana MALTSEVA Волонтерський рух як фундамент громадянського суспільства [Volunteer movement as the foundation of the civil society]	109
Ірина BILOTSERKIVETS Adaptive Possibilities in Conditions of Distant Learning	112
БОДНАР Оксана, ВИННИЧУК Олег / Oksana BODNAR, Oleg VYNNYCHUK Структура побудови адаптивного менеджменту в закладі освіти [The structure of building adaptive management in an educational institution]	114
БОЙКО Наталія / Nataliia BOYKO Створення умов для розуміння морального орієнтуру народної казки дітьми дошкільного віку. Науково-дослідна діяльність у контексті адаптивного підходу [Creating conditions for understanding the moral orientation of a folk tale by children of preschool age. Research in the context of an adaptive approach]	116
ВАРАКСІНА Наталія / Natalia VARAKSINA Технології доповненої реальності як ефективний інструмент навчання [Technologies of Augmented Reality as an Effective Teaching Tool]	119
ВАХНЯК Надія / Nadiia VAKHNIAK Проектування театралізованої діяльності дитини у взаємодії з батьками [Designing the child's theatrical activity in interaction with parents]	123
ВОРОНЦОВА Емілія / Emilia VORONTSOVA Ключові компетентності вчителя в надзвичайних умовах [Key competences of a teacher in emergency conditions]	125
ГАВЛІТІНА Тетяна / Tetyana GAVLITINA Інноваційні практики: адаптація до потреб Нової української школи [Innovative practices: adaptation to the needs of the New Ukrainian School]	128
ГАЙДАЄВА Інна / Inna HAIDAIEVA Самовдосконалення майбутнього фахівця дошкільної освіти у процесі освіти [Self-improvement of the future preschool education specialist in the education process]	131

prospective for further scientific research and technical development in order to increase the quality of education and secure one of the european vectors of educational development – lifelong education.

References:

1. Sysoieva S. Neperervna profesiina osvita u dokumentakh evropeiskoho soiuzu [Continuous professional education in the documents of european union]. 2018.
2. Adaptive processes in education: materials of 6 Forum with international participation. Ed. 3. 2021.

Структура побудови адаптивного менеджменту в закладі освіти БОДНАР Оксана, ВИННИЧУК Олег

The structure of building adaptive management in an educational institution Oksana BODNAR, Oleg VYNNYCHUK

Bodnarotern@ukr.net; vin_ol@ukr.net

Як відомо, будь-яка організація, зокрема і освітня, не може бути впевнена у постійному стабільному функціонуванні, оскільки різні цивілізаційні виклики та кризові суспільні процеси зумовлюють появу нелінійних процесів, до яких, як правило, не готові всі суб'єкти закладу освіти. Приклад останніх років, зокрема коронавірус та війна з росією, вибили всіх освітян зі звичної колії. Відтак, перехід закладу освіти з одної фази функціонування в іншу, потребує певних адаптивних механізмів.

В. Крижко підкреслює, що сьогодні важливо відновити і розвивати на нових засадах принцип суб'єктивно-особистісної орієнтації педагогіки, наповнюючи його зміст, технології ідеями життя як найвищої цінності, добротами, технологіями життєтворчості. Особистість повинна вміти самостійно будувати своє життя. Спираючись на дослідження соціолога Є. Суїменка, автор стверджує, що людині потрібна система ціннісних координат, щоб не заблудитись у цьому світі і не потрапити під вплив ірраціональних доктрин економічного чи політичного виду [3, с.18]. Щоб всі учасники освітнього процесу мали відповідну ціннісну систему координат, треба будувати систему адаптивного менеджменту у закладі освіти.

Отже, творення адаптивної системи у закладі освіти дозволяє забезпечити адаптивність у всіх сферах: управлінській, педагогічній, соціально-психологічній, техніко-технологічній, культурно-поведінковій. Адаптація всіх суб'єктів до специфіки закладу освіти – необхідна умова ефективної педагогічної праці на основі взаєморозуміння та підтримки ціннісних орієнтацій, особливо в умовах динамічних змін.

Дослідники адаптивного менеджменту стверджують, що «адаптивна освітня система, маючи гнучкість, поліструктурність, відкритість, виводить дитину на більш потенційно високий рівень розвитку, пристосовуючи його до своїх вимог. Таке взаємопристосування і дає поняття адаптивної системи, яка передбачає соціальну взаємодію» [1].

Для того керівник закладу освіти повинен моніторити різні адаптивні ситуації, визначати фактори впливу на них та виокремлювати адаптивні потреби суб'єктів освітнього середовища. Взагалі, адаптація є елементом діяльності, функцією якого є освоєння відносно стабільних умов зміненого середовища, вирішення повторюваних типових проблем шляхом використання прийнятних засобів соціальної поведінки, дій. Головним шляхом (засобом) адаптації є прийняття норм та цінностей [2].

Для побудови адаптивного менеджменту у закладі освіти керівник має застосовувати механізми адаптивного керівництва як здатність керівника вибирати і сполучати різні стилі управління в залежності від ситуації. При цьому підвищення адаптивності керівництва досягається за рахунок переформування творчих груп, перепроєктування завдань або модифікації посадових повноважень [1, с. 9].

Керівнику треба використовувати такі механізми, які б стимулювали дії, що позитивні впливи на всіх учасників освітнього процесу, розвивали самоуправління знизу доверху у певній системі ціннісних координат.

Можна визначити такі завдання у проблемі побудови адаптивного менеджменту: підтримувати та розвивати власні успіхи в умовах конкурентного ринку освітніх послуг; проводити ревізію цілей закладу та їх оновлення та доповнення відповідно до нових ціннісних орієнтирів у зв'язку з кризовими ситуаціями; активізувати командний підхід до управління, формування ефективної команди суб'єктів, які б розробляли та реалізували заходи для адаптаційної рівноваги; розвивати моніторингові форми фіксування приросту адаптації суб'єктів у певній системі цінностей; перевести освітній процес з режиму інерційності до режиму адаптивності; адаптувати систему інформування суб'єктів освітнього процесу з метою; збільшення швидкості проходження інформації; постійно дбати про психологічну підтримку психологічної підтримки учнів з метою прищеплення їм здатності розумно реагувати на небезпеку, вміти бути гнучким у кризових ситуаціях та ставити в пріоритеті своє життя та життя близьких; транслювати зразки адаптивної поведінки; самодіагностики особистих успіхів та проблем; розробити систему виховних заходів з метою зміни соціальних установок для підвищення рівня самооцінювання.

Отже, для розробки системи адаптивного менеджменту варто внести в організаційну культуру такі пріоритети: спрямовуюча самоорганізація і самоуправління, взаємодопомога у самооцінюванні, підтримка неформальних лідерів, формування команд для розв'язання першочергових завдань, дотримання принципів резонансу під час зворотних зв'язків і принципу наскрізно-рівневої адаптації і діалогічної узгодженості під час прийняття

рішень; рефлексування після прийняття рішень.

Сама система адаптивного менеджменту включатиме такі підсистеми: споживачі освітніх послуг, персонал, інформування, організація заходів, освітній процес, виховне середовище, підсистема управління, зв'язки з громадськістю тощо.

Бібліографія:

1. *Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект:* кол. монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, З. В. Рябова та ін.; за заг. і наук. ред. Г. В. Єльнікової. Тернопіль: Крок, 2017. 458 с.

2. Алексеева О. А., Ракша Д. А. Трансформація менеджменту (педагогічного менеджменту) за умов адаптації соціального інституту вищої освіти України до європейського контексту. URL: <https://is.gd/GKfoZs> (дата звернення: 30.01.2023).

3. Крижко В. В., Мамаєва І. О. *Аксіологічний потенціал державного управління освітою:* навч. посібник. Київ : Освіта України, 2005.

References:

1. *Adaptyvne upravlinnia: mizhhaluzevi zviazky, naukovo-prykladnyi aspekt:* kol. monohrafiia / H. V. Yelnykova, T. A. Borova, Z. V. Riabova ta in.; za zah. i nauk. red. H. V. Yelnykovoї. Ternopil: Krok, 2017. 458 s.

2. Aliksieieva O. A., Raksha D. A. Transformatsiia menedzhmentu (pedahohichnoho menedzhmentu) za umov adaptatsii sotsialnoho instytutu vyshchoi osvity Ukrainy do yevropeiskoho kontekstu. URL: <https://is.gd/GKfoZs> (data zvernennia: 30.01.2023).

3. Kryzhko V. V., Mamaieva I. O. *Aksiolohichniyi potentsial derzhavnoho upravlinnia osvitoiu:* navch. posibnyk. Kyiv : Osvita Ukrainy, 2005.

**Створення умов для розуміння морального орієнтиру
народної казки дітьми дошкільного віку.
Науково-дослідна діяльність у контексті адаптивного підходу
БОЙКО Наталія**

***Creating conditions for understanding the moral orientation
of a folk tale by children of preschool age.
Research in the context of an adaptive approach
Nataliia BOYKO***

2883320@gmail.com

Спочатку давайте розберемось, що таке розуміння. А далі зможемо спланувати дії щодо створення умов для розуміння казки. Так що ж собою являє процес розуміння? Skorистaємось слухною думкою Г.С. Костюка: «Розуміння, як мислительний процес, спрямоване на пізнання зв'язків і відношень між